

ประโยค ป.ธ. ๔
แปล ไทยเป็นมคธ
สอบ วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔

๑. กุฎุมพิมหาपालะนั้น ได้บรรพชาและอุปสมบทแล้ว อยู่ในสำนักอาจารย์และ
อุปัชฌาย์ได้ ๕ พรรษา อยู่จำพรรษาปวารณาแล้ว เข้าเฝ้าพระบรมศาสดา ถวายบังคม
แล้ว กราบทูลถามว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ในพระศาสนานี้มีฐานะกี่ย่าง ๆ พระบรม
ศาสดาตรัสตอบว่า ดูกรภิกษุ ฐานะมี ๒ อย่างเท่านั้น คือ คันถฐานะ (และ) วิปัสสนาฐานะ ฯ
ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ก็คันถฐานะเป็นไฉน วิปัสสนาฐานะเป็นไฉน ฯ ฐานะนี้ คือ การเรียน
นิกายหนึ่งก็ดี สองนิกายก็ดี ก็หรือว่าจบพระพุทธพจน์คือพระไตรปิฎก ตามสมควรแก่
ปัญญาของตนแล้วทรงจำไว้ได้ บอกกล่าวพุทธพจน์นั้น ชื่อว่าคันถฐานะ ส่วนฐานะนี้ คือ
การที่ภิกษุผู้มีความประพฤติเบาพร้อม ยินดีอย่างยิ่งในเสนาสนะอันสงัด เริ่มตั้งความ
สิ้นไปและความเสื่อมไปไว้ในอัทธภาพ ยังวิปัสสนาให้เจริญ ด้วยอำนาจความกระทำ
ติดต่อกันแล้ว ถือเอาพระอรหัตต์ไว้ได้ ชื่อว่าวิปัสสนาฐานะ ฯ ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ
ข้าพระพุทธเจ้าบวชเมื่ออายุแก่ จักไม่สามารถจะบำเพ็ญคันถฐานะให้บริบูรณ์ได้ แต่ว่า
ข้าพระพุทธเจ้าจักบำเพ็ญวิปัสสนาฐานะให้บริบูรณ์ได้ ขอพระองค์ทรงโปรดตรัสบอก
พระกรรมฐาน แก่ข้าพระพุทธเจ้าเถิด ฯ ลำดับนั้น พระบรมศาสดาตรัสบอกพระ-
กรรมฐานจนถึงพระอรหัตต์ แก่พระมหาपालะนั้นแล้ว ฯ พระมหาपालะนั้นถวายบังคม
พระบรมศาสดาแล้ว แสวงหาพระทั้งหลายผู้จะไปพร้อมกับตนได้พระ ๖๐ รูปแล้ว
จึงออกไปพร้อมกับพระเหล่านั้น เดินทางไปได้ ๑๒๐ โยชน์ ก็ถึงหมู่บ้านชายแดนหมู่
ใหญ่แห่งหนึ่ง จึงได้เข้าไปบิณฑบาต ณ หมู่บ้านนั้นพร้อมกับบริวาร ฯ

๒. เมื่อพระอรหันต์เกิดในโลก ๖๑ องค์แล้วด้วยประการฉะนี้ พระบรมศาสดาทรงอยู่จำพรรษาปวารณาแล้ว ทรงส่งพระ ๖๐ องค์ไปในทิศทั้งหลาย ด้วยพระพุทธดำรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงเที่ยวจาริกไปเถิด ดังนี้เป็นต้น พระองค์เองเสด็จไปยังอุรุเวลาประเทศในระหว่างทาง ได้ทรงแนะนำภทรวัดคิยัฎุมาร ๓๐ คน ผนวชปาฬาย ๖ บรรดาภทรวัดคิยัฎุมารเหล่านั้นอย่างต่ำกว่าเขาทั้งหมด ได้เป็นพระโสดาบันอย่างสูงกว่าเขาทั้งหมดได้เป็นพระอนาคามี ๖ พระพุทธองค์ทรงให้ภทรวัดคิยัฎุมารเหล่านั้นทั้งหมดบวชโดยความเป็นเอหิภิกขุอย่างเดียวกันแล้ว ทรงส่งไปในทิศทั้งหลาย พระองค์เองเสด็จไปยังอุรุเวลาประเทศ ทรงแสดงปาฏิหาริย์ ๓,๕๐๐ อย่าง แนะนำชฎิล ๓ พี่น้องมีอุรุเวลกัสสปเป็นต้น ซึ่งมีชฎิล ๑,๐๐๐ คนเป็นบริวาร ให้บวชโดยความเป็นเอหิภิกขุเช่นเดียวกันแล้ว ให้นั่งประชุมกันที่คยาสิสะประเทศ ให้ดำรงอยู่ในพระอรหัตต์ด้วยเทศนาอาทิตตปริยายสูตรแล้ว ผู้อันพระอรหันต์ ๑,๐๐๐ องค์นั้นแวดล้อม ทรงพระดำริว่า เราจักเปลื้องปฏิกุญญาที่ถวายเป็นแก่พระเจ้าพิมพิสาร ดังนี้ จึงเสด็จไปยังอุทยานสวนตาลหนุ่มใกล้ แดนพระนครราชคฤห์ ตรัสพระธรรมกถาอันไพเราะแก่พระราชอาคันตุกะผู้ทรงสดับข่าวว่า ได้ยินว่า พระศาสดาเสด็จมาแล้ว ดังนี้ จึงเสด็จมาพร้อมกับพราหมณ์และคฤหบดี ๑๒ นหุต ทรงให้พระราชอาคันตุกะพร้อมกับพราหมณ์และคฤหบดี ๑๑ นหุต ดำรงอยู่ในโสดาปัตติผล อีกนหุตหนึ่งให้ดำรงอยู่ในสภาวะทั้งหลาย วันรุ่งขึ้น ผู้มีพระคุณอันท้าวสักกเทวราช ซึ่งแปลงเพศเป็นมาณพน้อยชมเชยแล้ว เสด็จเข้าไปยังพระนครราชคฤห์ ทรงทำภักตกิจในพระราชนิเวศน์แล้ว ทรงรับพระเวฬุวนารามแล้ว สำเร็จการประทับอยู่ ณ พระเวฬุวนารามนั้นแล ฯ

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง ๑๕ นาที

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๔
แปล ไทยเป็นมคธ

๑. (โส) ลทุชปพพชชุปสมปโท อาจริยฺพชฺฌายานํ สนฺตึเก ปญจ วสุสฺยานิ
 วสุตฺวา วุตฺถวสุโส ปวาเรตฺวา สตฺถารํ อุปสงฺกมิตฺวา วนฺทิตฺวา ปุจฺฉิ ฆนฺเต อิมสฺมี
 สาสเน กติ ชฺรณันติ ฯ คนฺถชฺรํ วิปฺสฺสนาชฺรนฺติ เทวเยว ชฺรณานิ ภิกฺขุติ ฯ กตมํ ปน
 ฆนฺเต คนฺถชฺรํ กตมํ วิปฺสฺสนาชฺรนฺติ ฯ อตฺตโน ปญฺญานุรูปฺเน เอกํ วา เทว วา
 นิกายเ สกฺลํ วา ปน เตปิฏฺกํ พุทฺทวจนํ อุกฺคณฺหิตฺวา ตสฺส ธารณํ กถนํ วาจนฺติ
 อิํ คนฺถชฺรํ นาม ฯ สลฺลหุกฺวตฺติโน ปน ปนฺตเสนาสนาภิรตสฺส อตฺตภาเว ชยวํ
 ปฏฺจเปตฺวา สาทจฺจกิริยาเวสน วิปฺสฺสนํ วชฺฌตฺวา อรหฺตตคฺคหณฺนติ อิํ วิปฺสฺสนาชฺรํ
 นามาติ ฯ ฆนฺเต อํ มหฺลลกกาเล ปพฺพชฺิต คนฺถชฺรํ ปุเรตุํ น สกฺขิสฺสามิ วิปฺสฺ-
 สนาชฺรํ ปน ปุเรสฺสามิ กมฺมฏฺจานํ เม กเถถาติ ฯ อตฺสฺส สตฺถา ยาว อรหฺตฺตา
 กมฺมฏฺจานํ กเถสิ ฯ โส สตฺถารํ วนฺทิตฺวา อตฺตนา สหคามิโน ภิกฺขุ ปรีเยสนฺโต
 สฏฺฐิ ภิกฺขุ ลภิตฺวา เตหิ สหฺธิ นิกฺขมิตฺวา วีสโยชนสฺตมคฺคํ คนฺตฺวา เอกํ มหนฺตํ
 ปจฺจนตคามํ ปตฺวา ตตฺถ สปริวาริ ปิณฺฑทาย ปาวิลิ ฯ (ธมฺมปทฏฺจกถาย ปจฺโม ภาโค/
หน้า ๗)

๒. เอวํ โลกเ เอกสฺมฺฉิยา อรหฺนเตสฺสุ ชาเตสฺสุ วุตฺถวสุโส ปวาเรตฺวา จรธ
 ภิกฺขเว จาริกนฺติ สฏฺฐิภิกฺขุ ทิสาสฺสุ เปเสตฺวา สยํ อฺรุเวลํ คจฺจนฺโต อนฺตรามคฺเค
 กปฺปาลีกวนสฺสนฺเต ตีสชเน ภทฺทวคฺคิยฺกุมारे วินสิ ฯ เตสฺสุ สพฺพปจฺฉิมโก โสตา-
 ปนฺโน สพฺพุตฺตโม อนาคามีโหสิ ฯ เตปิ สพฺเพ เอหิภิกฺขุภาเวเนว ปพฺพาเซตฺวา
 ทิสาสฺสุ เปเสตฺวา สยํ อฺรุเวลํ คนฺตฺวา อพฺพชฺฌมานิ ปาฎิหาริยสฺสสฺยานิ ทสฺเสตฺวา
 อฺรุเวลกสฺสปาทยे สหสฺสชฺฉิลปริวारे เตภาติกชฺฉิเล วิเนตฺวา เอหิภิกฺขุภาเวเนว
 ปพฺพาเซตฺวา คยาสิเส นิสีทาเปตฺวา อาทิตฺตปริยายเทสฺนายน อรหฺตเต ปตฺติฏฺจาเปตฺวา

เตน อรหันตสหัสเสน ปริวุโต พิมพิสารรณโธ ทินัน ปฏินณัง โมเจสสามีติ ราช-
คหนครุปจาเร ลุญจิวณฺยุยานํ คนฺตฺวา สตฺถา กิร อาคโถติ สุตฺวา ทฺวาทสนฺหฺเตหิ
พฺรหฺมณคหปติเกหิ สหฺธิ อาคตฺสฺส รณโธ มจฺจรรหมมกถํ กเถนโธ ราชานํ เอกา-
ทสนฺหฺเตหิ สหฺธิ โสตาปตฺติผลฺล ปตฺติจฺจาเปตฺวา เอกํ นหฺตํ สรณฺสฺส ปตฺติจฺจาเปตฺวา
ปฺนทิวเส สกฺเกน เทวธฺมฺมา มาณวกฺวณฺณํ คเหตุวา อภิตฺถุตฺตฺคุณฺเณ ราชคหนครํ
ปวิสิตฺวา ราชนิเวสเน กตฺมตฺตกิจฺจโ จ เวฬุวนารามํ ปฏิกฺคเหตุวา ตตฺถเว วาสํ กปฺเปสิ ฯ
(ธมฺมปทฺฏกถาย ปจฺโม ภาโค/หน้า ๗๙ - ๘๐)